

Orłowski, Bolesław

Zebranie Zespołu Historii Rozwoju Konstrukcji Technicznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/3, 625-626

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

możliwości mikrofilmowania niektórych prac dzięki pomocy Zakładu Historii Nauki i Techniki, że wobec braku zainteresowania zbiorami z zakresu historii nauk biologicznych w instytutach Botaniki czy Zoologii PAN, powstaje konieczność gromadzenia ich w Zakładzie i zorganizowania tam centrum informacyjnego w tym zakresie.

W dalszym ciągu obrad poruszono sprawę *Słownika biologów polskich*. W dyskusji stwierdzono, że rok 1973 musi być ostatnim w przygotowywaniu tego zbiorowego opracowania. Na koniec doc. Brzozowski zreferował inicjatywę profesora Uniwersytetu Wrocławskiego, J. Schnaydra, przełożenia na język polski *Fizjologii roślin* Teofrasta z Lesbos, pierwszej w dziejach pracy botanicznej z tego zakresu. Wywołało to ożywioną dyskusję i jednomyślne poparcie uczestników zebrania. Profesorowie A. Paszewski i J. Zabłocki wyrazili gotowość opracowania do tego przekładu naukowego komentarza.

Stanisław Brzozowski

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII ROZWOJU KONSTRUKCJI TECHNICZNYCH

Kolejne posiedzenie naukowe Zespołu Rozwoju Konstrukcji Technicznych odbyło się pod przewodnictwem doc. dra Alfreda Wiślickiego 2 marca 1973 r. w siedzibie Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Na zebraniu tym mgr inż. Jerzy Jasiuk, dyrektor Muzeum Techniki NOT, wygłosił referat *Rola muzeów techniki w badaniu i upowszechnianiu historii techniki*. W bardzo interesującej i wygłoszonej z dużą swadą prelekcji, referent naszkicował genezę dzisiejszych muzeów techniki i szeroko omówił rozmaite koncepcje pojmowania ich obecnej roli. Różnorodność istniejących tego typu instytucji wywiódł autor historycznie od ich ubiegłowiecznych zaczątków, których źródłem były uniwersalne kolekcje osobliwości oraz celowo tworzone ekspozycje wzorcowe przeznaczone dla ówczesnych producentów. W wyniku tego większość starych, szacownych muzeów cechuje bogactwo ekspонатów nagromadzonych w sposób dość przypadkowy, nieusystematyzowany. Reakcją na takie muzea-lamusy była rozpowszechniana od lat trzydziestych naszego stulecia tendencja tworzenia muzeów dydaktycznych, często dublujących zadania szkolnictwa. Koncepcja zakresu zadań muzeów techniki ulegała stałym przemianom. Referent podkreślił, że utworzone w 1930 r. w Warszawie Muzeum Przemysłu i Techniki stawiało sobie, jako jedno z podstawowych zadań, potrzebę prezentowania tradycji technicznych. Przechodząc do określenia dzisiejszych, nowoczesnych poglądów na rolę muzeów techniki, prelegent położył nacisk na fakt, że zabezpieczają one najistotniejsze dokumenty do badań historycznych nad rozwojem techniki, jakimi niewątpliwie są obiekty, zwłaszcza noszące ślady użytkowania. Drugą grupę ważnych z tego punktu widzenia ekspонатów, stanowią rekonstrukcje sporządzone przez muzea według ich rysunków i opisów.

Jeśli pozwalają na to źródła i jeśli zachowane są istotne cechy oryginałów, to takie modele, wykonane w skali naturalnej, mogą posłużyć do badań doświadczalnych, pozwalających lepiej poznać działanie i charakterystykę nie zachowanych obiektów. Nadto, atrakcyjność tego rodzaju eksperymentów może stanowić znakomitą okazję do szerokiej popularyzacji historii techniki. Osobnym zagadnieniem jest sprawa tworzenia ekspozycji pod kątem wydobywania zasadniczej linii rozwojowej techniki, przy zastosowaniu wszelkich nowoczesnych środków wystawienniczych łącznie. Istotne jest również naukowe opracowywanie zbiorów i publikacja jego wyników. W muzeach techniki w wielu krajach istnieją rozbudowane ośrodki

badawcze. Spadek frekwencji w muzeach w ogóle, charakterystyczny dla naszych czasów, szczególnie silnie występuje w muzeach — „cmentarzyskach” starego typu. Referent omówił wreszcie rozmaite uboczne aspekty podwójnej roli nowoczesnie rozumianych muzeów techniki.

W ożywionej dyskusji, w której — co warto podkreślić — wypowiadali się wszyscy uczestnicy zebrania, podnoszono precyzyjnie i trafnie sformułowań referatu, który niewątpliwie powinien zostać opublikowany. Dyskutanci poruszyli kwestię tzw. kryzysu muzeów, zagadnienie roli muzeów techniki dla kultury, problem udziału ich w politechnizacji społeczeństwa, sprawę opieki muzeów centralnych nad siecią przykładowych, specjalistycznych muzeów terenowych. Niektóre uwagi dotyczyły konkretnie Muzeum Techniki NOT w Warszawie, wykraczając właściwie poza tematykę poruszoną przez referenta, który świadomie pominął zagadnienia typu organizacyjnego. Dotyczyły one głównie potrzeby zacieśnienia współpracy z Zakładem Historii Nauki i Techniki PAN (przy jednoczesnej rozbudowie własnej pracowni naukowej) oraz spraw czysto organizacyjnych i drobnych, spośród których warto wspomnieć postulat zwrócenia przy ekspozycji uwagi również na dawne nazewnictwo techniczne, oraz sprawę współpracy pomiędzy Muzeum a Ośrodkiem Postępu Technicznego NOT. Ustosunkowując się do tej interesującej wymiany poglądów, dyrektor Jasiuk podkreślił m.in. odrębność kulturotwórczych zadań Muzeum od technotwórczych zadań OPT. Stwierdził też, że naszkicowany przez niego teoretyczny obraz idealnego nowoczesnego muzeum techniki nie jest równoznaczny z aktualnym programem Muzeum Techniki NOT.

Bolesław Orłowski

WIZYTA W WARSZAWIE REDAKTORA NACZELNEGO „WOPROSÓW HISTORII JESTIESTWOZNANIJA I TECHNIKI”

W dniach 26 III—1 IV 1973 przebywał w Warszawie redaktor naczelny „Woprosów Historii Jestiestwoznanija i Techniki”, Semen Jakowlewicz Płotkin. Podczas swej wizyty S. Płotkin odbył szereg rozmów z członkami redakcji „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” na temat dalszej współpracy obu wydawnictw¹. Rozmowy przede wszystkim dotyczyły wymiany materiałów redakcyjnych: artykułów i recenzji. Zastanawiano się również nad możliwością wydania wspólnego numeru monotematycznego, np. poświęconego historii polsko-rosyjskich i polsko-radzieckich związków naukowych.

Redaktor S. Płotkin podczas pobytu w Warszawie nawiązał również kontakt z redakcją „Zagadnień Naukoznawstwa”. Zamówił też u autorów polskich kilka artykułów do „Woprosów”, przede wszystkim do specjalnego numeru, przygotowywanego na XIV Kongres Historii Nauki w Tokio.

Pod koniec swej wizyty w Warszawie, 31 marca, S. Płotkin wygłosił w Zakładzie Historii Nauki i Techniki PAN wykład, który dotyczył m.in. spraw takich jak: organizacja historii nauki i techniki w ZSRR, prace nad encyklopedią historii nauki i techniki², przygotowania radzieckich historyków nauki do kongresu w Tokio oraz do jubileuszu 250-lecia Rosyjskiej Akademii Nauk.

¹ O współpracy „Woprosów” z „Kwartalnikiem” zob. m.in.: „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki” 1965 nr 4 s. 664—665, 1967 nr 2 s. 467—468, 1969 nr 4 s. 760—761, 1970 nr 3 s. 676—677, 1971 nr 1 s. 203—204, 1972 nr 3 s. 618—619.

² Por. notatkę w nrze 3/1972 „Kwartalnika”, s. 619.